

ZADRUGA

:: :: Glasilo „Zadružne Zveze v Celju“. :: ::

Kaj naj store naši kmečki denarni zavodi za javen blagor?

Kdorkoli je kedaj ustanavljal kako denarno zadrugo, osobito na kmetih, ve, kako težavno je včasi to delo. In sicer ne težavno zaradi tega, da bi bilo težko naše kmete prepričati o koristi, ki jo imajo od zadruge za svoje gospodarstvo, temveč težavno zaradi tega, ker zahtevamo od kmetov, da se naj užije v popolnoma nov idejni svet. Celo podedovano mišljenje o vzrokih in posledicah v gospodarskih zadevah in vsa tista ozkosrčnost in samopašnost, ki jo tolikokrat opazujemo pri kmečkem ljudstvu, bi sedaj naj naenkrat zginila in namesto nje bi naj nastopilo skupno, zapupno delovanje za blagor posameznikov in skupnosti — to je težka stvar.

In vendar se začne delovanje naših kmečkih denarnih zavodov za javen blagor baš pri tej točki. Zadruga druži one, ki so se poprej sovražili in pravdali. Ali ni nekaj krasnega, če ljudje žive v lepi slogi drug poleg drugega in se trudijo drug drugemu pomagati, se podpirati in dvigati. Mi vsi »zadrukarji« vemo ali bi vsaj morali natančno vedeti, da ne obstoje naše zadruge samo za to, da nalagamo v njih svoje prihranjene groše, da skušamo z njihovo pomočjo poceni nakupiti krmila in gnojila, da prodajamo svoje mleko in druge kmetijske pridelke, da si nabavljamo preko njih celo stanovanja in luč; mi vemo, da so zadruge poklicane pred vsem za gospodarsko in duševno vzgojo našega ljudstva. Mi vemo, da so poklicani za vodstvo naših zadrug pošteni, neomadeževani možje, ki so na dobrem glasu v občini, ki ljubijo delo in vedo vestno izpolnjevati svoje dolžnosti doma, v občini in v zadrugi, tako da dajejo vsem zadrukarjem dober vzgled. Preprič, nevošljivost in sebičnost — te strupene rastline se ne smejo za-

sejati in vzrasti v nobeni zadrugi. Saj more ta le takrat dobro uspevati, ako se njeni člani med seboj ljubijo in spoštujejo, ako se drže vsi reda in pridnega dela. Vse to je znamenje čvrstega, plodonosnega združnega dela — ki ne pride samo zadrugi, temveč celi občini, rodbinam in skupnosti v korist. Kjer vidimo tako delujoče zadruge, tam vlada tudi mir in red v rodbinah in občinah. Tam so prišli ljudje do prepričanja, da leži njihova gospodarska, narodna, rodbinska sreča in rešitev le v trdem, a vztrajnem lastnem pridobivanju, v samopomoči. Delo nas plemeniti in duševno povzdiguje.

Na vse to so mislili oni možje pri naših združnih zvezah, ki so vzeli v pravila kmečkih hranilnic in posojilnic določilo, ki posebej povdarja, da je njih naloga in dolžnost skrbeti ne le za gospodarsko temveč tudi duševno in srčno vzgojo združnikov ter občinske skupnosti. Rajfajznovke se trudijo povsod svoje čiste dobičke, kolikor niso potrebni za okrepitev zadrug samih, razdeliti ozir. porabiti za splošno koristne naprave. Pri tem pa pri nas še žalibože ni neke enotnosti in skupnih ciljev. Jedna zadruga daruje kaj malega v ta, druga v drug namen. Temu bo treba napraviti konec. Drugod imajo pri združnih zvezah že celo posebne komisije, ki kažejo zadrugam pot, kako se naj udeležujejo javne dobrodelnosti.

In jedna prvih nalog, katere se bodo imele lotiti rajfajznovke, bode ta, da se bode skušalo ljudi prikleniti na domačo grudo. Star je pregovor, da je kmet steber države. On je — ako primerjamo narod naš z drevesom — korenina in deblo; mestno prebivalstvo, ki stoji sicer duševno in kulturno višje, je podobno listju in cvetu, ki hitro zginja. Ljudje, ki pridejo z dežele v mesta, si vsled svoje delavnosti, življenske sile in splošno znane nardarjenosti hitro zasigurajo dober kruh in se sčasoma prebijejo do tistih slojev, ki jih imenujemo srednje in ki tvorijo posedujoči del mestnega prebivalstva. Vendar pa zlati časi takih rodbin ne trajajo dolgo. Preženejo jih novi prihajajoči z dežele in jih prisilijo, da gredo med takozvani velikomestni proletarijat in končajo med berači in obiskovalci hiralnic. Ta proces mora vsacega pravega rodoljuba razžalostiti. Četudi še ne tako naglo kakor drugod, vendar pa se je že začelo tudi pri nas razljudevanje dežele in preobljudovanje mest. Ljudsko štetje je jasno pokazalo.

Vzrokov, zakaj zapuščajo mladi ljudje sveži zrak in prosto, veličastno prirodo ter lezejo v zaprašena, smrdljiva mesta, je veliko

in smo govorili o njih prav mnogo tudi že v »Zadrugi«. Pred vsem mika ljudi v mesto to, ker si lahko tam hitro ustanove lasten dom in ognjišče, če so le količkaj pridni, dalje v tem, da uživajo po storjenem delu neomejeno svobodo in se zabavajo, kjer in kakor se hočejo. Mesto nudi v tem oziru toliko raznovrstnih stvari! Na to, da ga čaka revščina, bolezen, brezdelje lahko pred vrati, ne misli nikdo. Jaz mislim, da povzročuje prav zelo beg v mesta večna enoličnost na deželi. Koliko in koliko je pri nas krajev, po katerih se za zabavo, duševno oživljenje in razživljenje ljudi prav nič ne stori! In baš tu bi lahko rajfajznovke z malimi sredstvi in vsaj z energično inicijativo veliko dosegle. Povsod moramo ustvariti in dobiti prostore, v katerih se bodo lahko mladi ljudje zbirali, čitali in zabavali. Snujmo v ta namen stavbinske zadruge! Ne zaostajajmo za klicem in potrebami časa!

Nadalje bi morala imeti vsaka kmečka hranilnica in posojilnica vsaj malo knjižnico. Dolga leta so že potekla od ustanovitve prvih naših kmečkih denarnih zavodov, veliko knjig in knjižic o združništvu in gospodarstvu se je napisalo tudi že v skromnih slovenskih razmerah, izdalo se je nadalje že lepo število letnikov »Zadruge«. — Koliko pa najdemo vsega tega pri zadrukah? Navadno čisto nič — dasi bi čitanje prav nič ne škodovalo. Bilo bi v našem javnem življenju mnogo več trezne in jasne sodbe o najvažnejših narodnih kakor gospodarskih vprašanjih, ako bi se posvetilo strokovnemu, gospodarskem čitvu iz delokroga rajfajznovke vsaj 5 ali 10 mož. Ali vsaj ni treba, da bi bili v takih malih združnih knjižnicah samo gospodarski folijanti; nakupijo se naj — seve po skrbni izberi — tudi zabavne knjižice.

O gospodarskem delovanju rajfajznovk in kmečkih posojilnic sploh v lastnem in prenešenem delokrogu ne bom tu posebno mnogo govoril. Saj je pri nas že navada, da se kupujejo iz čistih dobičkov kake skupne gospodarske potrebščine. Lahko pa bi se sodelovalo tudi pri nabavi elektrike za luč in obrat in dr. Samo ene točke se bom še dotaknil, to je skrbi za šoli odraslo kmečko mladino. To je treba ne le vzgajati z dobro knjigo, s primerno zabavo, temveč tudi s pritegnitvijo v zadrugo. Danes vidimo le redko mladino na naših občnih zborih, redko jo vidimo sodelovati pri zadrukah, redko slišimo, da kdo navdušuje naš naraščaj za velike cilje in naloge združništva. In to je velika napaka! Kuj železo, dokler je vroče, uplivaj na človeka, dokler je mlad in sprejemljiv za velike narodne in gospodarske ideale.

Zatorej bodi naš klic: mladino tudi v zadruge, da si vzgojimo dobre in izobražene naslednike, ki bodo gradili našo združno organizacijo dalje in jo tako izpopolnili, da nam bo v korist doma in ponos pred celim svetom!

Kako pospešujemo razvoj mlekarških zadrug v današnjih gospodarskih razmerah?

Od onega časa, kar so se ustanovile tudi pri nas prve mlekarške zadruge, so se razmere glede produkcije in prodaje mleka znatno spremenile in zlasti glede prodaje izboljšale. Da so se pa izboljšale, imajo veliko zaslugo mlekarške zadruge. Pogosto se čujejo glasovi, da so mlekarške zadruge sedaj ravno zaradi izboljšanja razmer pri prodaji mleka celo odvišne. Gotovo je danes veliko lažje spraviti mleko in mlečne izdelke v denar ko recimo pred 10 leti. Vendar je pa še zlasti pri nas na Slovenskem, koder imamo razmeroma malo dobrih in naglih prometnih zvez, kjer obsežno preskrbovanje mest in industrijskih krajev z živili, posebno z mlekom, še nikakor ni upeljano in se ga ni v večji meri lotila niti zasebna špekulacija, mnogo krajev, kjer se da mleko dobro spraviti v denar le s predelavanjem; in tudi za prodajo svežega mleka nudi mnogokje edino le zadruga možnost. Glavna dobrotta teh zadrug pa obstoji nedvomno v tem, da zagotavljajo kmetu ob vsakem poletnem času kolikor možno dobro vnovčenje vsake tudi najmanjše množine mleka. Nedvomno je nadalje, da vpliva delo in vzgled zadruga le dobro na porabo mleka v celi okolici. In na tak način imajo od mlekarške zadruga hasek tudi tisti, ki se ne udeležujejo združnega dela in skrbi. Predočite si samo, kake spremembe bi nastale glede vnovčevanja mleka v mnogih krajih, ako bi mlekarške zadruga svoje delovanje ustavile!

Gotovo je, da se imajo naše mlekarške zadruga v današnjih spremenjenih gospodarskih razmerah boriti z večjimi težavami ko prej. Produkcija mleka se je zelo podražila; drage so delavske moči, dragi posli in krma, draga stavba in vzdrževanje primernih hlevov in drugih k dobremu mlekarstvu neobhodno potrebnih poslopij, prostorov in naprav. Kmet danes že natančno računa, koliko ga stane liter mleka in stavi temu primerno zanj tudi višje cene. Konzument pa tudi ni več zadovoljen s prvotno

prav primitivnimi uredbami mlekarn; v obratnotehničnem in kupčijskem oziru so zahteve do mlekarn neprimerno višje. Saj še smo v zadnji številki lanske »Zadruga« govorili o zahtevah, ki jih stavijo zasebniki in oblasti glede prodaje svežega mleka. In vendar vidimo, da večina naših mlekarn prav dobro posluje. Seveda ne bomo tajili, da so zašle nekatere na napačne poti, se spustile v ponesrečene špekulacije, iz katerih so kovali nasprotniki združništva kapital. Ali to so bile otročje bolezni. Danes nikdo več ne odreka združnim mlekarnam visoke narodno-gospodarske vrednosti. Zato pa tudi zaslužijo, da se ozirajo na njih merodajni činitelji pri upravi in postavodajstvu, ki imajo dolžnost njih delovanje pospeševati in ne tega, kar se je zgradilo in spravilo skupaj s težkimi žrtvami, razdirati.

Sredstvo za pospeševanje združnega mlekarstva so naravno dvojca: prvič taka, ki leže v okvirju združnega delovanja samega in drugič taka, s katerimi razpolagajo dežele in države. Torej samopomoč — in ta v prvi vrsti — ter pomoč iz javnih sredstev. V posameznosti se ne bomo toliko v tej razpravi spuščali; povdariti hočemo le nekatere glavne točke.

Predvsem nam je biti skrajno previdnim pri ustanovitvi in ureditvi novih mlekarskih zadrug. Treba je natančno preštudirati, ali si bode mogla zadruga zasigurati dovoljno množino mleka (pod pogojem seveda, da ga bo združnikom samim še dovolj ostalo za lastno porabo), ki je ne bo treba zbirati iz prevelikega okoliša, koder ni dobrih prometnih zvez in ki tudi gospodarsko ne teži na kraj, v katerem se nahaja sedež zadruga. Danes razmere niso več take kakor pred leti; takrat se je zbralo malo številce mož, ki so ustanovili v kakem kraju korajžno mlekarno v sigurnem pričakovanju, da pristopi kasneje dovoljno število združnikov. Danes je v tem oziru drugače: politične razprtije, ki segajo skoraj povsod tudi že v gospodarska vprašanja, nezaupanje proti združništvu vobče, ki ga sejejo med ljudi kapitalistični narodni in gospodarski naši sovražniki, velike zahteve do mlekarn, ki smo jih že popreje omenjali, končno boljša prilika za prodajo svežega mleka ali vnovčevanje mlečnih izdelkov — vse to zahteva kategorično, da mora biti vsaka mlekarna že pri ustanovitvi dobro podprta — drugače se ji ni zanašati na dolgo življenje in pristop novih združnikov. Kar velja za denarne zadruga, velja tudi za takozvane gospodarske ali v našem slučaju mlekarske: **zadruga mora čimpreje razpolagati z zadostnim lastnim kapitalom.** Zato naj velja pravilo: združni

deleži morajo biti kolikor mogoče visoki in naj se rok za vplačilo deležev natančno določi — razume se, da rok ne bodi predolg! Vsaj desetina se mora vplačati takoj, ostanek pa se naj pokrije z dobičkom, ki odpade na vsakega zadruženika.

Pri obratu ali poslovanju zadruga je pred vsem gledati na to, da se vsakokratne produkcijske ali pa prodajne razmere popolnoma izkoristijo. Pri mlekarnah, ki se ne ukvarjajo v prvi vrsti s prodajo svežega mleka — dasi je to najprimernejši način za vnovčevanje — se naj izdeluje vedno le tisti mlečni produkt, ki se ga z ozirom na takratno tržno konjunkturo najlažje proda. Zadruga naj ne bodo enostranske! In vestno je gledati in paziti na to, da se surovina do zadnjega izrabi in doseže čim boljši izdelek! Zato se mora upeljati stalna kontrola obrata. Izdelek je seve odvisen od tehnične ureditve mlekarne, zato se naj strojem in drugim pripravam posveča skrajna pozornost. In gleda se naj na največjo snažnost mleka. Naj se nemarni kaznujejo in posebno pridni obdarujejo. Uspeh kake mlekarne tiči vedno v tem, da se zadrugi zavedajo skupne koristi in skupnega cilja in se v tem smislu tudi navajajo na skupno delo. Zadruga ne sme nikoli dobiti značaja trgovskega podjetja temveč si ohraniti svoj značaj; in zato je treba neprestanega pouka in opominjanja, katerega ne more vedno le vršiti načelstvo ali nadzorstvo, temveč v največji meri in najbolj pogosto zadrugi poslovodja. Dokaz več, kake važnosti je dobro in za stvar navdušeno zadrugi uradništvo. Pa tudi na vsa druga sredstva, ki so primerna za povzdigo kakovosti zadrugi izdelkov, je treba imeti neprestano pazno oko. Kajti kvaliteta teh izdelkov, posebno še surovega masla, bo merodajna za bodočnost mlekarskega zadrugi zadrugi. Danes še morda naše slovensko surovo maslo ne tvori posebne »marke« na svetovnem trgu, pa gledati moramo, da dosežemo tu popolnost in izpodrinemo tuje izdelke vsaj na domačem trgu. Da se pa izdelek iz našega mleka tudi že ceni, kaže med drugim to, da je lansko leto mariborska mlekarska centrala, s katero so v poslovni zvezi tudi nekatere naše slov. mlekarske zadruga, oskrbovala nemški dvor na otoku Korfu s »štajerskim« surovim maslom. Kako važno je skrbeti za dobro kvaliteto surovega masla, nam kaže sistematično delo v to svrhu na Nemškem, Danskem in v skandinavskih deželah. Bilo bi čudno in za nas sramotno, ako bi nas trajno oskrbovala s surovim maslom in sirom celo — Ogrska in Hrvatska, dve deželi torej, ki se glede racionalne živinoreje nikakor ne dasta primerjati z nobeno slovensko kro-

novino. Kake skupne preskušnje surovega masla, skupna varstvena znamka, skupen trg za surovo maslo — vse to so cilji, ki si jih sicer želimo, ki pa v današnjih razmerah na Slovenskem malodane niso mogoči in bo imela o njih govoriti bodoča generacija. Med nami in tudi v našem združništvu je še vse preveč frakcionarstva in uprav rovtarskega sovraštva ter ozkosrčnosti.

Važno je za procvit in uspeh zadruga nadalje medsebojno zaupanje in trdna sloga med člani. In zavest, da imajo člani do zadruga gotove dolžnosti in obveznosti, katerih se imajo spominjati baš v trenutkih, ko pride zadruga v kakršenkoli kritičen položaj. To je temeljni predpogoj za vsako zadrugo — in morda je znamenje, svarilno znamenje časa in razmer, da moramo vedno in vedno spominjati nanj naše združništvo. Nezaupanje, nesloga in brezobzirnost napram zadrugi imajo tudi pri mlekarskih zadrugah prav lahko katastrofalne posledice. Včasih se dajo zadrugarji iz naravnost smešno malenkostnih vzrokov, malih sporov ali časnikarskih čenč pregovoriti, da izstopijo — in ne le izstopijo temveč sejejo nezadovoljnost in sovraštvo tudi še med ostalimi zadrugarji. Take žalostne prikazni bodo najsigurneje izostale le takrat, kadar se bode vedno omogočil vsem članom odkrit in jasen vpogled in pregled združnega poslovanja in obrata, kadar bodo, kakor smo zgoraj izjavili, upravni organi zadruga v neprestanem živahnem občevanju z združniki, kadar se bode iste vedno poučevalo o ciljnih zadruga in gospodarskih vprašanjih sploh. Nekateri mlekarske zadruga v Nemčiji so celo upeljale v poslopje mlekarne ali po stanovanjih posameznih udov načelstva uradne ure, v katerih se vrše pogovori načelstva z združniki o vseh aktualnih združnih in gospodarskih vprašanjih vobče. Zopet drugod obstoji poseben sistem zaupnikov, ki imajo poleg načelstva in nadzorstva pravico pregledati knjige in račune ter poročati združnikom o tem, kar so videli in o čem so se pričali. Delovati pa bi bilo tudi na živahnejši obisk občnih zborov. Kajti kaj je na kaki zadrugi res združnega, ako odločujejo isti ljudje v odborovih sejah in na občnih zborih, kamor razun njih nikdo ne prihaja? Bolje je sodelovati in izraziti svoje dvome na občnem zboru ko pa jemati zadrugi za hrbtom ugled in kredit. Pa to je žalostno poglavje — o katerem bomo še imeli nemalokrat priliko govoriti in pisati.

Pospešuje pa se razvoj naših mlekarskih zadruga konečno tudi s pametnim in razumnim skupnim delom živinorejskih in mlekarskih zadruga. Umna živinoreja je predpogoj dobro uspeva-

jočega mlekarstva ravnotako kakor je slednje potrebno za to, da se živinoreja splača. Zategadelj skupaj — živinorejski in mlekarški strokovnjaki ter strokovni krogi! Mlekarske zadruge lahko zelo veliko store za pospeševanje živinoreje v kakem kraju. One dajo lahko nasvete za odrejo mlade živine z mlekom, določujejo vrednost molznih krav s konstatiranjem letne množine nadojenega mleka itd. Daljšo besedo o tej stvari prepuščam drugim strokovnjaškim dopisnikom.

O neki stvari mi je končno še spregovoriti. Izrazil bi željo, naj bi se v pravadah o mlekarških zadevah pritegovalo tudi ljudi, ki imajo z mlekarstvom praktično opraviti ne pa samo zdravnikov, živinozdravnikov, trgovcev in kemikov, kateri spravijo dostikrat skupaj zvedenske razsodbe, da se človeku ježijo lasje, ko jih čita.

Država bo morala mlekarškim zadrugam in kmetovalcem poseči pod rame ne le s podporami, ki so največkrat sumljivo podobne napitninam in milodarom kakor se dajejo sitnim beračem. Naše zakonodajne korporacije bodo morale v bodoče bolj skrbeti za varstvo domače produkcije in nas braniti pred prevelikim uvozom in prometom z inozemskimi mlekarškimi izdelki. Zahtevamo natančnejšo kontrolo pri uvozu surovega in spuščenega masla, nadalje večjo kontrolo tovarn in prodajalen margarine. To se je začelo v zadnjem času s takim uspekom mešati s surovim maslom in s tako kričečo reklamo spravljati med ljudi, da se je bati mlekarškim zadrugam resne škode. Pa o tem o drugi priliki več.

Organizacija in uspehi združnega vnovčevanja živine.

(Po predavanju zveznega ravnatelja barona Loë Burg Bergershausena na združnem kongresu v Koblencu.)

Splošno naraščanje prebivalstva v mestih in industrijskih središčih, ki ga je opazati zadnja desetletja, zahteva od našega kmetijstva, da pridela in priskrbi veliko več živil ko prejšnje čase. In rečemo lahko, da je poskušalo naše kmetijstvo to nalogo spolniti s prehodom k intenzivnejšemu obdelovanju in izkoriščanju plodne zemlje; ta prehod se je večidel tudi posrečil. Treba je spomniti le na to, v koliki meri se je posrečilo doseči z umetnimi gnojili večje pridelke na poljih in travnikih. In ravno tako

nam pravijo statistike, da se je posrečilo tudi v zdatni meri dvigniti število plemenske in klavne živine.

Z razvojem živinoreje stoji v tesni zvezi vnovčevanje iste in nadalje preskrbovanje prebivalstva z mesom. Pri tem se trudi kmetijstvo vsake države, da more zrediti toliko živine in pridobiti toliko mesa, da zadostuje popolnoma domačim potrebam. Čeravno se nam to n. pr. v Avstriji še ni popolnoma posrečilo, vendar so množine tuje živine in tujega mesa na našem trgu vsako leto manjše. Naše kmetijstvo prihaja do spoznanja, **da se mora oskrbovanje avstrijskega prebivalstva z mesom opirati na domačo produkcijo.** Vendar pa ne pride za presojo vprašanja o oskrbovanju avstrijskega prebivalstva z mesom vpoštev le produkcija sama. Glavno ulogo pri tem igrajo činitelji, ki so se tekom časa vrinili med producente in konzumente, med one, ki živino rede in one, ki meso kupujejo za vsakdanjo hrano. V prvi vrsti se tiče to konzumenta, namreč glede višine cen, ki jih mora za meso plačevati. Pa tudi kmečko prebivalstvo ima pravico zahtevati, da ga preprodajalci, mesarji in drugi enaki ljudje ne ovirajo pri njegovem gospodarskem razvoju, ima dolžnost čuvati nad tem, da si ne delajo iz njegovega truda pri živinoreji nepoklicani ljudje prevelikih dobičkov. Posebno slednje, čuvanje, je bilo merodajno za ustanovitev posebnih organizacij, ki imajo namen izključiti del teh posredovalcev med producentom in konzumentu in prodajati za klanje sposobno živino direktno pri mesnicah.

Organizacije, ki so nastale na ta način (tu in v naslednjem se držimo dobesedno izvajanj barona Loë Burg Bergershausena, ki se opirajo na razmere v Nemčiji), so prav raznolike. Ta raznolikost je utemeljena v različnih prometnih in kupčijskih razmerah v posameznih pokrajinah nemške države. Povrh tega imajo tudi kmetovalci sami po različnih krajih svoje posebne šege in navade pri živinski kupčiji, na katere se je treba ozirati. Krajevno podlago za organizacijo živinske prodaje v Nemčiji tvorijo takozvane proste združitve in zadruga za vnovčevanje živine. Proste združitve, in takih je precej tudi na Porenškem, bolehajo na tem, ker pri njih ni mogoče tako natančno upeljati obvezne dobave kakor pri zadrugah. Prodajalci dobavljajo živino kakor se jim ravno zljubi: enkrat vso živino, katere niso mogli prodati drugam, drugič zopet del živine še le tedaj, ko so si zasebni kupci po najvišjih cenah že nakupili dovolj najlepših komadov. Posledica tega je, da osrednja prodajalna zadruga ali dotična centrala sploh

ne more postaviti na trg blaga prve vrste in da ne uživa pri odjemalcih istega ugleda in spoštovanja kakor bi ga morala ravno v interesu živinorejcev. Hvala Bogu, da tudi niso redki slučajji, ki nam kažejo, da so se kmetovalci popolnoma otresli trgovcev in prekupcev ter spravljajo na trg potom organizacije vso svojo pitano in lepo živino. Vendar pa so še zgoraj navedene razvade marsikje v polnem cvetu in v takih krajih je opazati pri vnovčevanju živine prej nazadovanje ko napredovanje. Kakor znano, živinske cene niso stalne in tako se lahko zgodi, da živinorejci pri prodaji potom organizacije ne dosežejo cen, ki se jim ponujajo doma v hlevu. To seveda ljudi vznevolji in nasprotniki tako nevoljo čvrsto izkoriščajo. Nadalje je tudi res, da če so cene za pitano živino na trgih visoke, so visoke že tudi po deželi. Prosto združitev porablja torej ljudje osobito takrat, kadar je cena po deželi nizka. Če se ima opraviti z inteligentnimi in pametnimi ljudmi, ne nastanejo nobene hude posledice; drugače pa kar deži napadov in dobavniki obrnejo skoraj prosti združitvi hrbet in gredo svoja pota. Zabavljanju pa včasih radi verujejo celo pametni ljudje in se tudi umaknejo.

Ako hočemo torej pri vnovčevanju živine skupnim potem napredovati, potem se moramo truditi, da ustanovimo povsod **zadruga**, kjer je le možno in so razmere količakai ugodne. Pri tem rad pripoznavam, da je ustanovitev takih zadrug jako težavna in se v nekaterih krajih doseže ravno nasprotno od tega, kar bi rada dosegla zadruga. S tega stališča le pozdravljam, da so se ustanovile na Šlezviškem in na Bavarskem le proste združitve. Tu in tam se je zelo mnogo dobrega storilo. Isto na Porenskem. Vendar pa trdim: **popolnejša oblika za krajevno organizacijo vnovčevanja živine je in ostane zadruga**. Proste združitve smemo smatrati le za primerne predhodnice zadrug. Saj se nedvomno razvijajo naprej in spoznanje, da je treba kmetovalcu v težkih današnjih gospodarskih bojih skupnosti, trdne organizacije, vedno narašča: oblika za to trdno in smiselno organizacijo pa niso proste združitve temveč zadruga.

Zadruga za vnovčevanje živine, ki hoče živeti in se razvijati, **mora spraviti redno veliko živine na trg**. To je važen pogoj za njen obstanek. Že z ozirom na menjajočo se konjunkturo na trgih je potrebno, da zadruga pošilja redno živino in se tako udeležuje dobre in slabe kupčije. Na ta način dobimo neko letno srednjo ceno, ki je navadno tako visoka, če ne še višja ko ona, ki jo plačujejo trgovci. Da pa se redno dopošiljanje živine

na trg omogoči, mora biti delokrog zadruga tako velik, **da se doseže vsaj vsak teden pošiljatev**. Kakih gotovih določil o velikosti okraja, ki ga obsegaj zadruga za vnovčevanje živine, ne moremo seveda postaviti. Na Hanoveranskem obsegajo n. pr. zadruga en politični okraj, na Porenskem pa ni nobene zadruga, ki bi imela toliki delokrog. Tu obsegajo zadruga le več političnih občin, ki so po možnosti navezane na eno in isto železnično postajo s tovornim skladiščem. Pri določitvi okrajev, ozir. delokroga zadruga se je seveda ozirati tudi na to, v koliki meri se gospodarji pečajo s pitanjem živine. V okolica, kjer cveti poljedelstvo bolj ko živinoreja, bo delokrog zadruga naravno mnogo večji.

Drug važen činitelj za uspevanje vnovčevalnih zadrug za živino pa je **obvezna dobava**. Že zgoraj smo govorili o tem, kako škoduje prostim združitvam za prodajo živine to, da člani niso obvezani spravljati svoje živine v denar le po zadrugi. Na Hanoveranskem so zagovarjali nekdanj stališče, da ni treba vpeljati obvezne dobave; danes stoje na stališču, da brez nje nikakor ne more iti naprej. Pri porenskih zadrugah se je gledalo na to, da se je precej od začetka vpeljalo obvezno dobavo. Seveda je res, da mnogi zaradi tega niso pristopili. To pa je utemeljeno v značaju našega kmečkega prebivalstva, ki ljubosumno čuva nad tem, da ostane v svoji hiši sam gospodar. Vendar pa mislim, da ostane moč naše ideje, ki je zdrava in dobra, zmagovita in ko bodemo nekaj let pri teh zadrugah starejši, se bodo radi pridružili tudi tisti, ki danes še dvomijo in vidijo vsakojake nevarnosti, katerih v resnici ni. **Pri tej zahtevi, namreč obvezni dobavi članov, pa moramo vztrajati, ker je za to vrsto združništva življenskega pomena.**

Vendar pa nič ne pomaga, ako imamo obvezno dobavo samo v pravilih, to je, na papirju. Moramo gledati tudi na izpolnjevanje iste. In tukaj ni doslednosti, ni potrebne strogosti. Marsikateri načelnik misli, da je treba v prvem času eno oko zatisniti; ne pomisli pa, da se s tem ustvarijo precedenčni slučajji, ki dovedejo končno do tega, da se nikdo več obvezne dobave ne drži. Jaz polagam največjo važnost na izpolnjevanje iste in zapisal bi rad povsod na vrata združnega lokala: **obstoj vaše zadruga za vnovčevanje živine je odvisen od tega, da bodo vsi člani samo potom vaše zadruga prodajali svojo živino!**

Še o nekem vprašanju bi se trebalo obširnejše govoriti: **kako naj spravijo zadruga svojo živino pri klavnicah v denar?** To vprašanje je zategadelj bistvenega pomena, ker mi vendar

hočemo vplivati na nastavljanje in regulacijo cen, katera se ne sme omejevati na ozek delokrog zadruga temveč mora istega presegati. Tako splošno delavni in odločujoči vpliv pa se bo dal še le takrat pridobiti, ako bodo nastopale zadruga za vnovčevanje živine na trgu združeno in enotno. S tem nikakor nočemo doseči zvišanja cen samo na korist živinorejcem, temveč hočemo le urediti dogon in dovoz živine na trge tako, da bo stalen; s tem zasiguramo tudi producentom stalne cene in dobičkanosnejšo živinorejo. Ta cilj se trudimo doseči že več let sem; osobito v letih, ko je nastala draginja mesa, se je veliko govorilo o njem. Z ustanovitvijo »Živinske centrale v Berolinu« kot osrednje prodajalnice živine za celo Nemčijo smo se našemu cilju zdatno približali. Kajti nikakor se ne da utajiti, da je ta centrala v Berolinu delovala vztrajno in uspešno za odpravo različnih nedostatkov pri živinski kupčiji in preskrbovanju nemškega prebivalstva z mesom. Vendar pa se moramo vprašati, ali bo mogla ta centrala odpraviti vse nedostatke in povsod? In tu se mi zdi, da ima neka druga naprava za regulacijo živinske prodaje in kupčije še večjo bodočnost — in to je ustanovitev samostojnih prodajalnih mest na večjih trgih, manjših central, da govorimo po berolinskem vzorcu. In so se že ustanovile take centrale v Hamburgu, Hanovru, Frankobrodu, Essenu, Kolinu ob Reni, Monakovem, Norimberku, Augsburgu, Ambergu. Provincijalen značaj teh živinskih prodajalen jim zasigurava že nek gotov uspeh: kajti predno gre živinorejec s svojo živino na trg preko domačih mej, potem mu je že takorekoč ni mogoče nikjer doma prodati.

Kako pa delujejo take manjše provincijalne centrale? Ker je organizacija in delo istih skoro povsod enako — vsaj v principu — bo gotovo zadostovalo, ako podam opis delovanja živinske centrale porenskega kmetijskega društva na kolinskem trgu. Ta centrala sloni na prostih združitvah in lokalnih zadrugah za vnovčevanje živine na Spodnjem Porenskem — krajini torej, kjer se živinoreja, osobito reja pitane živine zelo intenzivno vrši. Poleg tega se poslužujejo centrale v Kolinu tudi posamezni kmetovalci za prodajo svoje živine. Centrala nabira od omenjenih lokalnih organizacij in posameznikov na kolinskem trgu živino in jo spravlja v denar na dvojen način. Drobnico prodaja poseben komisijonar. Poskusi, da bi stopili s pomočjo posebne sejsmske banke z mesarji v dotiko, se niso obnesli. Morali smo zopet poseči po komisijonarju, in zdi se nam, da bi ne mogli danes pri prodaji drobnice izhajati brez njega. Glavni vzrok za

to je navada, da se dá nekaterim kupcem 8 do 14 dnevni kredit. Komisijonar pozna, ali so kupci vredni kredita ali ne in prevzame proti mali proviziji jamstvo za plačilo. Dokler ne bode imela centrala večjih denarnih sredstev na razpolago, bomo morali pri komisijonarju ostati. Pri prodaji velike živine pa smo se oprostili komisijonarja, tam smo nastavili posebnega prodajalca. Tu ni nobenega rizika za denar, ker prodajamo le proti gotovini.

Centrala prevzame živino na kolodvoru, je spravlja v hleve, skrbi tam za krmo in posreduje prodajo. Obseg tega posredovanja raste vedno bolj. Četudi so še številke v primeri z dogonom in dovozom na kolinski trg razmeroma majhne, je pa treba na drugi strani pomisliti, da smo si prizadevali dobiti našim kmetovalcem zopet zgubljeni upliv na trgu — in v tem oziru smo z dosedanjimi uspehi lahko zadovoljni. Tudi kmetovalci, ki so člani naših vnovčevalnih zadrug, so z našim delom in uspehi prav zadovoljni ter so to že ponovno javno povedali. Na zunaj se je naš upliv na kolinskem trgu pokazal v tem, da je bil centralin prodajalec voljen v komisijo, katera določa na trgu cene. Razmere na kolinskem trgu kažejo, kako potrebna je centrala na trgu samem, da se zbira tam živina organiziranih kmetovalcev, se redno prodaja in ob enem skrbi zato, da dobe kmetovalci kot producenti tudi na velikih trgih potrebno odločilno besedo.

Organizirano vnovčevanje živine ima pa še tudi nekatere druge dobre strani. Kakor mlekarske zadruge tako vplivajo tudi vnovčevalne zadruge naboljšanje živinoreje, zlasti vplivajo na kmetovalce, da postavijo na trg že zaradi konkurence vedno pitano in plemensko živino prima-vrste. Kolikokrat vidimo in si izkusimo pri nas, da kmetovalci kar na slepo redijo in pitajo vse, kar jim pride pod roke. In potem se čudijo, da ne dosežejo takih cen, kakršne opravičeno pričakujejo! Taki nespametni živinoreji se upira centrala v Kolinu na pr. s tem, da naroča svojim članom, kake svinjske pasme naj pitajo in do kake debelosti, da bodo zadostili okusu in potrebam kupcev. Na tak način doseže centrala prav kmalu, da pride zenačeno blago na trg, za katerega lahko skupi najboljše cene. In še eno nalogo imajo za izpolnjevanje naše provincijalne živinske centrale. Skrbeti morajo za enakomeren dovoz na trg. Gotovo je v interesu producentov in konzumentov, da se zabrani na eni strani prevelik, na drugi zopet premajhen dovoz: taka nestalnost vpliva seveda tudi pri nas. Doseže se pa ta cilj na ta način, da centrala prigovarja članom, naj ne rinejo svoje živine na sejme, o katerih se že prilično naprej ve, da

bodo močno obiskani. Tudi lahko centrale med seboj obisk sejmov zenačijo s tem, da si dopošiljajo odvišno živino. Vendar pa se tu ne sme razviti nobena konkurenca.

Toliko nemški predavatelj. Vidi se iz vsega, da stoje nemški kmetovatci ravno tako kakor avstrijski in še celo slovenski komaj na začetku ogromne naloge, kakoršno predstavlja popolna organizacija živinskega vnovčevanja. Kako ogromna in važna je ta naloga, nam kaže to, da prodajo avstrijski kmetovalci letno gotovo za eno milijardo kron živine. Koliko dobička vrže obrat te ogromne vsote preprodajalcem, se ne da niti približno izračunati. Naše združništvo se bode lotilo tudi te naloge in ni dvoma, da bo vstrajno in marljivo zasledovanje stavljenega cilja enkrat tudi sijajno zmagalo

Oskrbovanje mest in industrijskih krajev z mlekom.

O tem, da je mleko eno najboljših, najcenejših in najbolj zdravih živil, smo si vsi edini. Ljubijo ga v enaki meri kmet, delavec in meščan. Resničnost te trditve so dokazali tudi učenjaki na prav praktičen način. Profesor pl. Soxhlet je dejal: liter neposnetega mleka ima isto redilno vrednost kot 200 gramov teletine skupaj s poldrugo, s surovim maslom namazano žemljo. Zopet drugi so rekli: kdor je žejen, naj pije mleko. kdor je lačen, naj ga jé. Dasiravno pa smo si glede dobrote mleka vsi edini, dasiravno mnogi in premnogi natančno vemo, da je mleko izvanredno važno in tečno živilo, se ga vendar razmeroma prav malo porabi. Kaka avstrijska statistika mi ni ravno pri rokah, zato navedemo podatke Nemca dr. Benkemanna s higijenične razstave v Hamburgu. Ta Nемеc je preiskoval v 75 nemških mestih, koliko se porabi na dan in na glavo mleka. Dognal je, da niti tretjina litra povprečno ne. Na leto je znašal konzum med 55 litri v Mislovcih in 150 litri v badenskem Freiburgu. Povprečna številka se suče torej okoli ene stotice — ali, kakor smo dejali poprej — ene tretjine litra na glavo in dan. To je razmeroma zelo malo.

Ako bi hoteli poiskati vzroke te male porabe mleka — ki gotovo tudi v naših mestih in industrijskih krajih ni večja — bi prišli do spoznanja, da so ti vzroki dvojni. Na eni strani lahko rečemo, da med meščanstvom in industrijskim delavstvom ni

tako splošno razširjeno prepričanje o važnosti mleka kot živila ko med nami zadržarji ali kmetovalci sploh — na drugi strani pa je žalibože tudi dejstvo, da se mleko ne ponudi vedno konzumentu v taki obliki, v kateri si še ohrani svoja izvrstna svojstva kot ceno, zdravo in tečno živilo. Obrača se sicer v tem oziru v mestih na boljše: na eni strani je pripomoglo zmernostno gibanje do večjega spoštovanja mleka, na drugi pa so storile veliko dobrega zadruga s prodajo svežega in nepokvarjenega mleka (po večjih mestih se je pitje svežega mleka po posebnih lokalih že zelo udomačilo); dalje tovarnarji, ki se trudijo povzdigniti med delavstvom konzum mleka in dr. Ali resnica ostane še vedno, da se mleka premalo porabi v razmeri z njegovo dobroto. In vzrok zato leži — kakor omenjeno — v prvi vrsti v pridelovanju mleka — ako se smem tako izraziti — pri ravnanju z njim in pri prodaji.

Priznati moramo, da so napravili naši poljedelci pri pridelovanju mleka velik in bistveno važen korak naprej. Zboljšalo se je krmljenje in oskrbovanje živine ter spravljanje mleka v splošnem. Moramo pa tudi na drugi strani priznati, ako hočemo biti pošteni, da krmljenje živine, oskrbovanje iste in pa ravnanje z mlekom še ni splošno tako kakor bi bilo z ozirom na posebna svojstva mleka, zlasti pa na veliko dostopnost istega zunanjim škodljivim vplivom, potrebno.

Vendar pa ne pada tu vsa krivda na nas kmetovalce. Še veliko, veliko slabše je v trgovini z mlekom. Kdor potuje po naši domovini, in recimo po širši naši avstrijski domovini in se zanima za prodajo mleka, ta bo doživel stvari, ki so po mojem mnenju mleka in ljudi nevredne. Razdeljevanje in prodajanje mleka konzumentu je pri nas v resnici še večinoma tako nazadnjaško in slabo organizirano kakor menda pri nobenem drugem živilu ne. Pri teh svojih trditvah se ne oziram na to, kar so storile pri nas zadruga, zadružne centrale in nekateri velepodjetniki, kateri imajo v svojih tovarnah sredstva za dobro obravnavo mleka in kateri ga tudi v zaprtih steklenicah in vozovih spravijo do odjemalca zdravega in vsem predpisom snažnosti in tečnosti odgovarjajočega. Vendar pa je odstotek mleka, ki pride na ta način v trgovino, prav majhen in je to, kar se godi pri znanih branjevcih, kmečkih predprodajalcih itd. gorostasno in za manjšo porabo mleka odločilno. Pripomnim tu še samo, da taka predprodaja mleka istega le kviri in podražuje. Stroški mlečnega razdeljevanja ali spravljanja iz hleva do konzumenta v

mestih in industrijskih krajih so prav znatni: recimo, da znašajo pri enem litru 8—10 vinarjev! Kakih primerov ne bodem navajal, mislim pa da so razmere povsod prilično enake. Po nekod bodo te številke sicer manjše — ostanejo pa še vedno strahovito visoke, na škodo vivinorejcev in — konzumentov mleka. Ako bi te stroške v kakem srednje velikem mestu, v Gradcu, Ljubljani ali Trstu sešteli, bi dobili na stotisoče kron! Tako zapravljanje denarja in kvarjenje mleka bi se pa dalo odpraviti le s pomočjo dobro organizirane združne prodaje mleka — govorim v tem članku seveda le o porabi svežega mleka — s tem, da bi se ta reč nekako združno monopolizirala. Drugače ne bode nikoli — bolje.

Rekel bo ta in oni: na ta način hočete uničiti mnogo eksistenc. Mi hočemo odpraviti v prvi vrsti le nepotrebne preprodajalce — sicer pa ali je eksistenca nekaterih branjevcev in trgovcev važnejša za skupnost ko prodaja dobrega in cenenege mleka? Jaz imam to prepričanje: ako se trdno organiziramo v mlekarskih zadrugah, ako skušamo pomagati takim zadrugam s pomočjo naših denarnih zadrug trdno na noge, smo storili našemu kmetijstvu neizmerno uslugo, kajti dobili bi odločilen vpliv na pridobivanje in prodajo mleka. Glede pridobivanja mleka, to je ravnanja z molzno živino, ne bodem tu dolgočasil bralcev s posameznostmi, to je stvar izvršitve mojih predlogov in drugih činiteljev — samoobsebi pa ne more biti kontrola pri oskrbovanju živine taka kakor jo zahtevajo naši higijeniki in drugi teoretiki. Mi ne moremo dati krav pod steklo ali jih zaviti v platno. Ako bi se ozirali na vse predpise teoretikov in higijenikov, bi moral stati liter mleka ne 20 ali 24 vinarjev temveč 50 ali 60! Kjer se gre za pridobivanje kakega kvalitetnega mleka, je stvar druga. A tu se moramo ozirati na splošnost, na mleko za vsakdanjo rabo in tu seveda ne morejo niti konzumenti niti kmetovalci staviti bogve kakih zahtev. Samo eno besedo na naslov različnih potovalnih učiteljev in »teoretičnih« kmetovalcev! Pri predavanjih in poduku na deželi ne gre govoriti samo o tem, kako bi lahko bilo, o vzornih hlevih, ki jih povprečen kmet naš še videl ni — trebalo bi dajati nasvete in govoriti na podlagi razmer kakor so v resnici na deželi! Vsak napredek se vrši polagoma!

Kako se mora ravnati z mlekom, o tem so si strokovnjaki na čistem. Samo izvršitev je nemalo težavna, zlasti ako hočemo pritegniti tudi malega kmetovalca kot dobavitelja za mleko. Po-

sežno v naših majhnih slovenskih razmerah se bomo morali posebej ozirati na tega. In mali kmet more svoje mleko pripraviti za trg le s pomočjo zadruga in njenih ugodnosti: mlekarne kot take, skupnega odpošiljanja v mesta in industrijske kraje itd. itd. Nadalje pa moramo skrbeti za to — in jako važna je ta stvar — da bodo konzumenti dobili v resnici v porabo nepokvarjeno mleko! Razdeljevanje mleka je važno in prevažno — zato je za njega ideal le dostavljanje mleka v zaprtih steklenicah. Priti bomo morali na dnevni red preko znanih več ali manj umazanih glažev, vozičkov itd. Zadruga spravi lahko nereden posredovalec ali prodajalec mleka v mestu na slabo ime; to je pri prodaji mleka v zaprtih steklenicah izključeno.

Resnica je, da se mleko pri takih zahtevah do kupčije z njim nekoliko podraži. Resnica je pa na drugi strani, da bi to podraženje ne bilo prehudo, ako bi bili živinorejci dobro organizirani v zadrugah in bi razpolagali z gotovimi sredstvi. Razun tega se v takih razmerah podraženja ni tako silno bati. Od vseh strani se nam zatrjuje, da je poraba mleka v mestih, koder se ga spravlja v zaprtih steklenicah nepokvarjenega na trg, zdatno poskočila — in to ne velja samo za premožnejše, temveč celo za revnejše sloje. Dobro blago je vredno dobrih cen.

Vprašali bodete, kak interes imamo mi kmetovalci, da govorimo o teh rečeh? Po pravici lahko porečete, da se naj konzumenti sami brigajo zaboljšanje mleka in kupčije z njim. Tako vprašanje lahko stavi človek, ki res nič ne misli. Kajti tudi za nas je to vprašanje praktičnega pomena: ako ne bomo sami mislili na odpravo različnih nedostatkov po hlevih in shrambah, se lahko zgodi, da ne bomo imeli pravice do kontrole več sami temveč si jo bo lastil kdo drugi: postavodajstvo in policija. Stvar ni paradokсна: v Nemčiji se je v tem oziru že veliko storilo. Policijo v vsej časti: ali tega, da bi orožniki preiskovali naše hleve in živinsko krmo, ne bo nikdo z veseljem pozdravil. Zato bo najboljše, da obdržimo kontrolo sami in da storimo, kar se v naših razmerah ravno storiti da. In še nekaj o zvišanju mlečnih cen! Poskočile so že tu in tam: rezultat pa je bil v resnici prav skromen in ne verujemo, da bi se dalo zvišanje vzdržati, ako ne bomo gledali tudi naboljšanje mleka.

In ker se zboljšanjem mleka povzdigne tudi poraba istega, imamo vsi enak interes na njem. Posebno še, ker doseže kmet ravno pri prodaji svežega mleka najlepši dobiček. Krajev, ki bi bili v tem oziru izjema, bo menda prav malo. Da se zboljšanjem

mleka dvigne konzum istega, ni le prazna trditev: dokazano je to s številkami. Odkar so začeli v Novem Jorku prodajati boljše mleko, je skočila poraba istega od leta 1902 do leta 1905 za 400.000 litrov in v poznejših dveh letih zopet za 200.000 — to je za pol litra na glavo prebivalstva (1.000.000 : 1.700.000). V združnih krogih ponekod niso posebni prijatelji višje porabe svežega mleka. Jaz stojim na stališču, da zadruga niso same sebi namen; ako postanejo zadruga, ki se ukvarjajo s predelavo mleka v sir ali surovo maslo, nepotrebne — no potem se naj zapuste ako znabiti niso poklicane skrbeti za razpečavanje svežega mleka.

Govoril sem dosedaj o praktičnih stvareh oskrbovanja mest in industrijskih krajev z mlekom. Imajo pa naša prizadevanja tudi idealno stran: trudimo se za povzdigo splošne ljudske blaginje. Trud, da moremo nuditi vsakomur dobro in tečno mleko, je že delo, vredno znoja. Vem, da ne bode lahko doseči naš cilj; ali posvetovati se moramo in govoriti velikokrat o teh vprašanih baš v združnih krogih.

Konserviranje sadja in vsakojake povrtnine za domačo uporabo.

Dodatek.

(Brez dovoljenja je ponatis prepovedan).

Neredkokrat se prigodi pridelovalcem sadja in povrtnin, da se jim skvari mnogo pridelanega blaga, ker jim ni mogoče preobilico v sveži obliki doma sproti uporabiti, pa tudi ne prodati.

V krajih, kjer se je udomačilo konserviranje za domačo uporabo, se je lahko izogniti tem neprilikam na ta način, da se preobilica sadja in povrtnin predela v takšno robo, ki ostane trepžna in okusna dalj časa, da, tudi več let.

Četudi taka uporaba ne donša vedno okroglih prejemkov, vendar lahko prepreči marsikateri okrogli izdatek, kajti sadne in povrtninske konzerve lahko nadomeščajo v mnogih slučajih živila, za katere je treba šteti gotove novce.

Želeti je le, da se razni načini konserviranja udomačijo kmalu tudi pri nas in tako otmejo pogube one množine sadja in sočivja, katerih dosedaj ni bilo mogoče primerno v prid obrniti. Ni dvoma, da bi se ob enem razširil konzum vsakojakih sadnih in povrtninskih izdelkov tudi med širše sloje prebivalstva, ker

bi imeli priložnost spoznavati in ceniti vrednost uživanja teh živil. Vse to bi pa zopet ugodno vplivalo na procvit domačega sadjarstva in vinarstva in bi dovedlo do ustanavljanja industrijskih podjetij v svrhu konserviranja raznih pridelkov teh panog našega kmetijstva. Stvar pridelovalcev bo pa v tem slučaju ali izrabiti z umnim združenim delovanjem popolnoma trud svojih rok ali pa prepustiti en del tega tujim podjetnikom. Kakor izkušnje drugih krajev učijo, rabijo taka podjetja vsekakor izborno strokovno izvežbano in trgovsko izurjeno vodstvo, ki ve računati z obstoječimi razmerami, sicer je koncu konec polom.

Naloga merodajnih činiteljev je v prvi vrsti zbuditi med občinstvom smisel za konserviranje sadja in vsakojakih povrtnin za domačo uporabo. Pri tem pa se ne sme siliti le nekatere načine konserviranja v ospredje, ampak se je ozirati na dejanski položaj, sicer bi marsikdo kmalo smatral konserviranje le kot nekak šport. Vsak slučaj zase narekuje način, kako in kaj naj se konservira, kajti razmere se v tem ali onem gospodinjstvu lahko jako različne.

Kjer se hoče in more računati z gospodarskega stališča, tam je vpoštevati v prvi vrsti tiste načine konserviranja, potom katerih je mogoče konservirati v kratkem času z malimi sredstvi velike množine bodisi sadja ali povrtnin.

Razširiti spoznavanje raznih načinov konserviranja in tako ustreči kolikor mogoče različnim potrebam je namen predstoječe razprave, ki se naslanja deloma na lastne izkušnje, deloma na izkušnje drugih, ki so jih priobčili v raznih strokovnih spisih in brošurah, kakor so to n. pr.: navodila v razpravi omenjenih tvrdk »Weck«, »Rex« in »Stözlze«, dalje »Voče i njegova upotreba« (spisal profesor pl. Radić), Obst und Gemüse im Haushalt und in der Küche (spisala Fr. Turetscheck in Hinko Schmidt) i. r. d.

Zupanc.

Vestnik „Zadružne Zveze v Celju“.

Vsem članicam!

V zadevi sestave letnih zaključkov:

Vse one članice, ki žele pri sestavi letnih računov pomoči, naj se pravočasno obrnejo na Zvezo.

V zadevi sklicanja občnega zbora:

Pozivamo vse članice, da sklicujejo občne zборе potom »Zadruge«. Februarjeva številka izide dne 10. februarja, kar blagovolite uvaževati. Ob enem vabimo, da objavljate v »Zadrugi« tudi svoje bilance.

Revizijsko poročilo in občni zbor.

Revizijski zakon iz l. 1903 določa v § 8., da se mora v zadrugah revizijsko poročilo staviti na dnevni red prihodnjega občnega zbora in se mora na občnem zboru **dobesedno** prečitati. Načelstvu, ki to opusti, se sme zagroziti redovna kazen v znesku **od 20 K do 200 K**. Ta stroga določba ima namen, da se vse zadružnike seznanj z resničnim položajem zadruge, za katero jamčijo. Revizijo izvrši namreč revizor, ki v zadrugi ni učlanjen in more torej soditi nepristransko, na občni zbor pa smejo priti vsi zadružniki in je torej tu najprimernejše mesto, da se poroča o revizorjevem poslu.

Načelstvo, ki ima mirno vest in je prejelo od revizorja lepo poročilo, se ne bo balo prečitati poročilo **dobesedno**. Pač pa se bodo skušili ogniti temu predpisu tam, kjer je revizor razkril napake in jih v poročilu grajal. Zgodi se tuintam da tacega poročilla ne stavijo niti na dnevni red, temveč ga »pozabijo«. In ako na občnem zboru izmed zadružnikov nihče ne povpraša, kako je bilo z revizijo, potem misli načelstvo, da se je lepo izkopalo. Seveda opazi revizor pri prihodnji reviziji, da so citiranemu zakonitemu predpisu ni ustreglo in zaukaže, da se to naknadno stori. A tudi to se skusi revizorju zakriti s tem, da se stavi v zapisnik, kakor da se je poročilo prečitato, četudi to ne odgovarja resnici. Še večkrat pa se zgodi, da se sicer stavi poročilo na dnevni red, a se pri čitanju izpuste vsa ista mesta, ki funkcionarjem niso prijetna. Zadružniki verujejo, vzamejo tako obrezano poročilo na znanje in se zadovoljni vrnejo domu v prepričanju, da se nahaja zadruga v najlepšem stanju in redu.

Kako se da te nerednosti odstraniti?

Pred vsem se naj določi, da revizijskega poročila na občnem zboru ne sme prečitati niti uradnik zadruge, niti član načelstva, niti član nadzorstva revidirane zadruge, temveč naj občni zbor izvoli iz svoje sredine zadružnika, ki bo to opravil. S tem je onim funkcionarjem, ki jim je poročilo neljubo, vzeta možnost zamolčati iz poročila neprijetne odstavke. Nadalje pa se naj tudi

radi revizijskega poročila strogo pazi na to, da se zapisnik o občnem zboru spisuje sproti, da se koncem zborovanja na glas prečita in takoj odobri. S tem pride tudi najvažnejše iz debate v revizijskem poročilu v zapisnik, med tem ko se zapisnik lahko poljubno sestavi, ako načelstvo ve, da se bo čital še le na občnem zboru prihodnjega leta, ako se bo vobče čital.

Posebno bo misliti na to, da se take določbe spravijo v pravila ali pa vsaj v poslovni red, ki pa mora biti sklenjen tako, da se mu da ista veljava, kakor jo imajo pravila.

Književnost.

Stibler: »Križa v slovenskem združništvu«.

Brošuro, ki razpravlja o tako važnem predmetu, je treba vsekakor z veseljem pozdraviti, tembolj, ker je edina, ki se bavi s polpreteklo in sedanjo krizo v našem denarstvu. Napisal jo je strokovnjak, katerega je, kakor pravi, vodila želja, da se lotijo vsi merodajni činitelji sanacijskega dela v bolnem našem združništvu, ker tako zahteva korist slehernega posameznega združnika, pa tudi korist narodove celokupnosti.

Avtor je našel marsikatero važno vprašanje. Tako se je na 4 strani v nekoliko besedah doteknil razmer v našem vinarstvu, potem načelnega vprašanja o svobodni trgovini in zaščitni carini bržkone mu (namreč kmetu) te visoke cene celo škodujejo, kajti slovenski kmetovalec danes ni v srečnem položaju, da bi živino prodajal, temveč je prisiljen, isto nakupovati, omenja neugodno stanje hmeljarstva in splošno napetost na avstrijskem denarnem trgu, povzročeno zlasti iz političnih nagibov. Potem številni polomi.

Še en vzrok je, ki je slabše uplival na naše združništvo ko vsi ostali. Ta vzrok je strankarsko-politična agitacija. To svojo trditev dokazuje avtor s pomočjo kratko skicirane zgodovine slovenskega združništva.

Kot sekundarne vzroke slabega stanja naših zadrug navaja avtor nedostatno notranjo ureditev: Lastno premoženje zadrug ni v nobenem zdravem razmerju s tujim premoženjem (mesto 1:2 imamo celo 1:8!), izposojila prekašajo svoto deležev, rezerv in hranilnih vlog, denar se posojuje na predolge obroke, odpovedni obroki še niso udomačeni, centralizacija ni izvedena, tako da je slovensko združništvo odvisno od nezadruženih denarnih zavodov.

Potem ko je avtor nakratko očrtal poslovanje denarnih central in povdarjal potrebo dobre revizije, se peča z bodočimi nalogami slovenskega združništva. Nasveti se sami porajajo iz proučenja nedostatkov. Avtor nasvetuje, naj se vsaka konkurenčna zadruga spoji s starejšo, v varstvo namišljenih političnih interesov naj se kot manjše zlo vpelje proporcni volilni sistem. Potom Zveze se naj uredi zadržna centralna banka. Zapričeto delo na polju blagovnih zadrug je trēba nadaljevati, razširiti tudi te vrste zadruge po danskem vzgledu. Zadržništvo bodi demokratično. Politika škoduje zadržništvu, zato bodi iz izključena.

Ti nasveti so vsekakor vsega uvaževanja vredni. Reči moram, da imamo malokateri spis, ki bi našel na tako malem prostoru toliko važnih vprašanj; spis je brez družega tak, da bi ga morale zadruge nakupiti in razdeliti med svoje člane, in da bi si morali zapomniti njegovo vsebino razni zadržni in Zvezni odbori, pa tudi oni politični faktorji, ki so doslej spojevali politično organizacijsko delo z zadržnim. Želeti je pa tudi, da bi avtor v isti razdelitvi snovi zbral statistični in dokumentarični material za Zvezne zборе in za natančno proučenje sedanjega stanja slovenskega zadržništva.

Organizacijski nasveti, ki jih daje pisatelj (str. 25 in dalje), so na splošno ravno tako posrečeni, kakor kritika poslovanja. Avtor nasvetuje samostojno zadržno denarno centralo in blagovno centralo, združitev vseh zadrug v enotno nepolitično Zvezo in s tem ustvaritev velikega, enotnega zadržništva. Mnogo razpravlja o podeželenju Zvez. Stvar je sicer hvalevredna, paziti pa je na to, da ostane tako podeželenje privatno in da ne poseže vmes država; v tem slučaju bi se izvenkranjsko zadržništvo vtopilo v premoči nemškega kapitala.

Glede demokratizma moram omeniti, da je to ena najbolj kočljivih točk. Res, da je nedemokratično urejena zadruga po svojem delovanju in vplivu bolj podobna zasebnokapitalistični banki ko pravi zadržgi, ni na drugi strani zameriti, da hoče dotičnik, ki ima v zadržgi naložen svoj kapital, imeti že zaradi varnosti ingerenco in vpliv na zadržgo. To pa je na škodo demokratizmu. Izognemo se temu z že nasvetovano sanacijo razmerja med lastnim in tujim kapitalom in pa s šolanjem zadržnih funkcionarjev, z zadržnimi kurzi, v svrhu, da zadobe funkcionari poleg večjih zmožnosti tudi več zaupanja.

Na strani 21 je avtor zagrešil nekoliko nerodnosti, ker je zapustil svojo stroko in se podal na polje socijalne filozofije. Jeli

zadružništvo v prid kapitalizmu ali socializmu? Moderna socialistična doktrina odgovarja drugače nego avtor. Socializem je gibanje k zadružnemu gospodarskemu redu in le v tem smislu hoče odpraviti zasebno lastnino, t. j. namesto koncentracije in akumulacije kapitala naj stopi udeležba vseh skupin; kapital mora vedno bolj postati naroden, ljudski kapital, mora postati zadružna last, s tem proizvajanje dobrin zadružno. Zadružništvo je najmočnejši, četudi tihi pospeševatelj socializma, ker pospešuje narodno bogastvo, leži torej v razvojni smeri socializma. Čim dragocenejšo narodno institucijo moramo videti v njem, tem bolj moramo skrbeti za močno zadružništvo.

Dasi se na tem mestu nerad dotikam politike, vendar vprašam: bo li na Kranjskem proglašeni politični bojkot škodoval namenjeni zadružni sanacijski akciji? Bo morda onemogočil izenočenje? Zadružniki naj imajo pazno oko!

Po »Vedi«.

Prvi poskusi gospodarskih knjig na Slovenskem.

Kakor pri drugih narodih tako se je tudi pri nas pomnožilo število gospodarskih knjig in časnikov. Vsak priprostemu ljudstvu namenjeni časopis prinaša vsaj nekaj navodil za dobro oskrbovanje polja in dobro rejo živine. Toda nekaj je bilo drugače. Pač borni so bili prvi poskusi pred sto leti.

Vemo, da se je slovensko slovstvo pričelo iz verskih nagibov. Lutrova vera se je začela širiti tudi po naši domovini. Glavni njeni razširjevalci so bili pregnani; toda tudi iz tujine so hoteli nadaljevati delo, ki so ga pričeli v domovini. Tako je prišlo, da je izšla prva slovenska knjiga in sicer protestantski katekizem leta 1550. Sledilo mu je več protestantskih knjig; kmalu pa je prišla zopet katoliška vera na površje, tudi ta je razširjala svojo vero potom knjig. Mnogo knjig je izšlo, toda vse so bile samo nabožne vsebine ali pa so učile slovenski jezik, kakor različni abecedniki in druge knjige te vrste. Dolgo je trajalo, predno smo dobili prvo gospodarsko knjigo.

Izšla je v Ljubljani l. 1784. Bila je knjiga Jožefa Ignacija Fantona de Brunn, doktorja zdravilstva in modroslovja, deželnega zdravnika v Idriji. Seveda je bila samo prestava Janeza Bogoljuba Wolsteina, živinozdravnika na Dunaju. Imela je napis: »**Bukvize od Shvinskih bolezni**«. Ravno ta knjiga je izšla drugič na povelje deželne gosposke l. 1792. Prestavil jo je A. Linhart, ki je bil takrat poleg pesnika Vodnika najbolj delaven na slovstvenem

polju. Dal ji je naslov: »**Bukve od Kug inu Bolesen**«. Tudi koroška deželjska gosposka je izdala to knjigo v prestavi za Korošce l. 1792. Knjiga je v Celovcu dobila naslov: »**Te Bukve od teh Pomory inu Bolesni**«.

Odslej pa se preseli razširjanje kmetijskih knjig do l. 1830 iz Kranjske in sicer z eno samo izjemo na Štajersko. Že l. 1789 je izdal A. Breznik, kurat v Žalcu, knjigo: »**Vezhna Pratika od gospodarstva**«. Toda izšla je še v Ljubljani. L. 1792 pa je izdal župnik v Grižah, Janez Goličnik v Celju: »**Popolnoma Podvuzhenje sa vsse zhebelaarje od Antona Janshaja Zessarskiga Zhebelaarja**«. Tale Anton Janša je znameniti kranjski čebelar. Rojen l. 1734 v Breznici na Kranjskem je prišel za Marije Terezije l. 1769 na Dunaj ter začel čebelariti v Mödlingu kot čebelarski potovalni učitelj gospodarske družbe avstrijske. Dobival je plačo sprva 360 gld., katero plačo pa mu je zaradi njegovih posebnih izkušenj cesarica Marija Terezija povišala na 630 gld. Svojih naukov ni širil samo ustmeno, ampak je spisal tudi nemško razpravo, katere prestava je zgoraj omenjena knjiga. Ta prvi dunajski čebelarski učitelj je umrl l. 1773 na Dunaju.

L. 1805 je izdala neka češko-moravsko-šlezka družba za umno pridelovanje lanu v Celju: »**Podvuzheine sa sedtve tega prediva**«. L. 1812 je izdal Pavel Ješenak, župnik v Olimju, v Celju: »**Bukve za Pomozh inu Prid Kmetom potrebne**«. V Celovcu je izdal Urban Jarnik l. 1817 »**Sadjerejo**«, prestava knjige: »Geigers, Lehrbuch von der Obstbaumzucht«. F. Pirc je izdal l. 1830 prvi del »**Kranjskega vrtnarja**«, kateremu je sledil l. 1834 drugi, l. 1863 tretji del.

Razven tega je izdal F. Pirc l. 1834 »**Podvuzhenje, kako se morejo te škodljive Gosenize konzhati**«.

Vsekakor zanimivo je, kako so se že naši predniki zanimali za čebelarstvo. L. 1830 je izdal dekan Peter Dajnko v Radgoni »**Zhelarstvo**«. L. 1836 je izdal J. Žemlja, kočevskega župnika Jonke nemško spisan spis, v slovenščini imenovan: »**Kranjski zhebelarzhih**«. — Zadnja knjiga pred »**Novicami**« je Pintarjeva, imenovana: »**Kratek pouk S. iloprejke ali židne gosenice**«. Tiskana v Ljubljani l. 1841.

Z letom 1843 pa nastopi nova doba tudi v slovstvu kmetijske in gospodarske panoge. Dr. Janez Bleiweis, ki je dovršil na Dunaju medicinske in živinozdravniške študije, je prišel v Ljubljano ter sprejel uredništvo novoustanovljenega lista kmetijske družbe ljubljanske; list — tednik — je nosil ime: »**Kme-**

tijske in rokodelske Novice«. Ime samo pove, da je ta list pospeševal kmetijstvo v naših deželah, četudi je postal kmalu središče vseh pisateljev tedanjih let. Bleiweis pa je bil tudi mož, ki si je znal pridobiti sotrudnike. Sam neumorno delaven je objavljajl skoraj v vsaki številki daljše ali krajše sestavke izpod svojega peresa. Razven tega pa je spisal za kmeta še te-le knjige: l. 1843: »Bukve za kmeta«, l. 1851: »Nauk muve ali svilode rediti«, l. 1853: »Nauk, kako pomagati živini o porodih«, l. 1856: »Zaveden kmet«, ali najpotrebnejši nauki kmetijstva«, l. 1858: »Nauk odreje domače živine«, l. 1861: »Nauk zdrave in bolne kopite podkovati in kopitne bolezni ozdraviti«, l. 1871: »Nauk o umni živinoreji«. Leta 1881 je končal Bleiweis svoje plodonosno življenje.

Med to Bleiweisovo dobo je izdal župnik Vrtovec l. 1844 »Vinorejo«, l. 1847 pa »Kmetijsko kemijo«; oba spisa sta izšla kot prilogi »Novicam«. L. 1854 je izdal Zalokar spis: »Umno kmetovanje in gospodarstvo«; gozdar Scheyer pa l. 1869 razpravo: »Navod, kako naj ravnajo posamezni kmetje in cele soseske z gozdovi«, l. 1878 pa je izšla izpod njegovega peresa knjiga: »Živali kmetijstvu in gospodarstvu koristne«. L. 1870 sta izdala še Ripšl: »Kratke nauke za sadjerejo«, Tomšič pa: »Poljedelstvo«.

Prišli smo v dobo nekako pred tridesetimi leti in tu moramo končati, kajti sicer bi ne pisali o »prvih poskusih«. V tej dobi namreč dobivajo kmetijske naše knjige stalno vrednost; sicer pa smo že itak videli kmetijski časnik, knjige o živinoreji, poljedelstvu, gospodarstvu, da celo o mrčesu. Kaj hočemo še več! Treba je le, da bi se kmetijska knjižnica pri nas razvijala — kakor doslej — dalje in prinesla naši domovini obilo blagoslova.

Pavel Strmšek.

Zadružne in razne gospodarske vesti.

Ureditev vnovčevalnice za živino v Lincu na Zgornjem Avstrijskem. Vnovčevalnica za živino v Lincu tvori poseben oddelek deželnega kulturnega sveta. Vodi jo 8 članov. V tem odboru je zastopan zgornjeavstrijski kulturni svet, ki ima obenem predsedstvo, s 3 člani, mestni občini Linc in Urfahr s po 1 članom in razun tega še načelniki že obstoječih zadrug za vnovčevanje živine. Kakor se vidi, se drže tudi v tej vnovčevalnici načela, da

se naj postopa v soglasju z velikimi mestnimi občinami, katere so na preskrbovanju z mesom predvsem interesirane. S složnim delom kmečkega in mestnega prebivalstva se dosežejo lahko tudi v tem oziru lepi uspehi. Neprestano medsebojno občevanje daje obema deloma priliko za natančnejše spoznavanje potreb meščana in kmeta. Omanjeni odbor vodi celo podjetje; da se pa poslovanje olajša, se je opremilo jednega odborovega člana s posebnim polnomočjem in se mu je poverilo mesto poslovodje, tako da more voditi sam obrat in ga vsaj deloma prilagoditi trgovskim potrebam. Za prodajanje se je nastavilo nekega mesarja v Lincu. In to se je nenavadno dobro obneslo, tako da dela linška vnovčevalnica za živino točno in ceno, kar bi ne bilo mogoče pri najbolji organizaciji, če bi ne bilo za praktično izvrševanje prodaje izvežbanega moža. Novembra meseca 1911 se je na pr. prodalo že potom vnovčevalnice za 259.014'78 K živine. Te številke kažejo, kako zelo zgornjeavstrijski kmetijski krogi tej napravi zaupajo in kako močno se je poslužujejo, dasi obstoja še le dobrega pol leta. Linški primer pa kaže tudi, da so vnovčevalnice za živino, ako se pečajo na velikih trgih s samim posredovanjem prodaje (to je s samim obveščevanjem kupcev, da je tam in tam dobiti živino) mrtvo rojeni otroci; treba praktično poseči v prodajo samo — kajti le na tak način se bodo oosegle regulacije cen.

Državni poskusni zavod za mlekarstvo na Nemškem. V združnih in mlekarskih krogih na Nemškem se sedaj živo potegujejo za ustanovitev državnega poskusnega zavoda za mlekarstvo. Na tem zavodu bi se naj pred vsem gojila veda in praktični poiskusi na polju mlekarstva in oskrbe molzne živine. Nadalje bi naj zavod preskušal vrednost in porabnost mlekarskih strojev, orodja etc. Nadalje bi naj zavod dajal nasvete glede vzornih mlekarskih gospodarstev, novih trgov za mlekarske izdelke in zasledoval tozadevno dogodke na svetovnem trgu za mleko sploh.

O žitni letini v letu 1911 je priobčilo c. kr. poljedelsko ministerstvo tabelarični pregled. Obenem se primerjajo rezultati lanskega leta s predlanskimi in z rezultati zadnjega desetletja vobče. Potemtakem je znašala s pšenico obsejana površina lani za 1511 ha več ko l. 1910 in za 78.679 ha več ko znaša povprečno število zadnjega desetletja. Pri rži so tozadevne številke — 39.635 + 77.279, pri ječmenu 4848 in — 72.993, pri ovsu + 45.040 in + 83.852, pri koruzi — 11.181 in — 35.963. Množina

pridelane pšenice kaže za lansko leto prirastka 0'3 mij. q, v primeri z desetletno povprečnico pa 1'4 mij.; za rž so odnosne številke — 1'3 mij. in + 2'2 mij.; za ječmen + 1'5 mij. in + 0'5 mij.; za oves + 5'1 mij. in 2'5 mij.; za koruzo — 1'4 in 1.5 mij. q. Zanimivo bi bilo tudi tu primerjanje prirastka pri množini žitnega pridelka in števila prebivalstva.

Dobro ime nad vse! Pod tem naslovom piše »Herald československého peněžnictví« sledeče: »**Dobro ime in dober sloves bodi vsakemu nad vse!** Ime, ki ima v življenju dober glas in je splošno znano, je že samo na sebi najboljše priporočilo, za trgovca in vsakega podjetnika pa pomeni tako dobro ime že samo na sebi velik kapital. Potrebno je se tega zavedati. Na to bi se ne smelo pozabiti! **Moment osebne časti, značajnosti, poštenosti, točnosti in zaupanja igra v vseh naših zvezah in občevanju z drugimi ljudmi, v celem našem življenju jako važno ulogo in ga torej nikakor ne smemo podcenjevati.** Zlasti naši mali ljudje, naši obrtniki in trgovci bi se ne smeli igrati s svojim dobrim imenom, lahkomišeljno izpostavljati svoj dober sloves, spravljati v nevarnost svojo eksistenco in si na tak način izpodkapati tako težko pridobljeno zaupanje. **Ni nič bolj dragocenega ko dobro ime, nič ni koristnejšega ko to, ako uživamo v življenju zaupanje svojih soobčanov.** Angleži so prišli najpreje do tega spoznanja in nikjer se ne gleda tako skrbno in vestno na dober sloves, kakor tam. **V svesti so si, kaka sila in moč tiči v dobrem imenu. Spoznali in prepričali so se, da je ime, ki ima dober zvok in sloves, najboljše priporočilo, da presega vse naslove in odlikovanja v svoji vrednosti.** Po vsej pravici je dober sloves, čast in značaj vredno več ko zlato. Ako si tako zelo sam želiš, da bi imel dobro ime, ne smeš spravljati svojega druga in sotrgovca lahkomišeljno in brez povoda ob dober trgovski sloves, in naj si bo tudi samo iz konkurenčnih razlogov. Dober trgovec se trudi povsod zmagati z lastnim znanjem in delom, ne pa z obrekovanjem svojega tekmeal

Vinska letina na Francoskem je bila — ako smemo verjeti poročilu avstro-ogrške trgovske zbornice v Parizu — preteklo leto razmeroma jako ugodna. L. 1909 je znašala sicer 44'8 milj. hl, l. 1910 25'4 milj. in l. 1911 samo 36'7 milj. hl, a kakovost vina je bojda izborna. Vendar pa ta množina vina ne zadošča na Francoskem; preračunili so, da znaša letni vinski konzum 50 milj. hl ali 130 litrov na vsakega prebivalca, tako da bo treba še večjega uvoza iz Alžira in Tunisa, znabiti pa tudi še iz drugih dežel.

Razvoj zadružnega vnovčevanja živine na Vzhodnem Pruskem. »Ostpreussische Zeitung« v Kraljevem Gradcu piše: Zadruga za vnovčevanje živine v Mokrungenu, Braunsbergu in Rösslu, ki kupčujejo skupaj, so imele te dni v Albensteinu zborovanje, na katerem se je poročalo o poslovanju v minulem letu. Rezultat je zelo ugoden; kajti z 1⁰/₀ obrata se je moglo pokriti vso režijo, plačati poslovodja in še se je moglo vknjižiti 800 M prebitka na račun prihodnjega leta. Nezaupanje, ki se ga je skušalo na umeten način proti zadrugam vzbuditi, je popolnoma zginilo. Na zborovanju je govoril poslovodja kmetijske zbornice v Schombergu dr. Holtmeier, kateri je podal splošni pregled o poslovanju zadrug za vnovčevanje živine na Vzhodnjem Pruskem in ob enem priporočal kmetovalcem, naj nikar ne prodajajo živine, ker je razmeroma dovolj krme. Po dosedanjem opazovanju se da konstatirati, da nikakor ni pričakovati pomanjkanje klavne živine, ravno nasprotno: cene za govejo živino in svinje naraščajo. — Razmere glede živinske kupčije so torej tam podobne prično našim. Zadrugo za vnovčevanje živine imamo doslej na Spod. Štajerskem samo eno — v Mariboru — in še ta ne posluje tako, kakor izvajamo na drugem mestu v »Zadrugi«, temveč je le nekaka pismena posredovalnica za nakup in prodajo živine. Tako daleč, kot so v tem oziru v Nemčiji, še mi morda dolgo ne bomo.

Kako se v Evropi varčuje? Na občnem zboru zveze nemških hranilnic se je dognalo, da je vloženo v nemških hranilnicah 15 milijard denarja. Francozi imajo v svojih hranilnicah naloženih 5 milijard denarja. — Ako si pogledamo, koliko naloženih prihrankov v denarju pride po Evropi na glavo prebivalstva dobimo sledeče številke: Na Danskem 364'70, na Pruskem 231'60, na Norveškem 195'55, v Združenih državah 173'79, v Avstriji 157'03, na Švedskem 147'26, na Angležkem 97'65 krone. Potem še le pride Francoska s 94'87, Madžarija 77'24, Italija 73'92, Nizozemska 69'79 in Rusija je na zadnjem mestu s 16'27 krone. Glede Francoske je tu navedeno razmerje le navidezno neugodno; kajti država je redko naseljena in prebivalci porabljajo na deželi svoje prihranke za nakup zemlje in meščani za rente.